

רי"ף פוסקים לט ע"ב

- 1 א. הכבד, לכתחילה אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה, אלא קורעו שתי וערב ומניח חיתוכו למטה, וצולחו.....
- 7 ב. אם חלטו בחומץ או ברותחין ובדיעבד מותר.....
- 8 ג. הטחול, דינו כשאר בשר וצריך מליחה.....

א. הכבד, לכתחילה אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה, אלא קורעו שתי וערב ומניח חיתוכו למטה, וצולחו

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ו הלכה ז

הכבד אם חתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחין עד שתתלבן הרי זו מותרת לבשל אותה אחר כן, וכבר נהגו כל ישראל להבהבה על האור ואחר כך מבשלין אותה בין שבשלה לבדה בין שבשלה עם בשר אחר, וכן מנהג פשוט שאין מבשלין המוח של ראש ולא קולין אותו עד שמהבהבין אותו באור.

טור יורה דעה הלכות מליחה סימן עג

הכבד יש בו ריבוי דם לפיכך אין לו תקנה לבשלו על ידי מליחה ואין לבשלו אלא אם כן קרעו שתי וערב והניח חתוכו למטה וצולחו, ואח"כ יכול לבשלו. ור"ת התיר לבשלו ע"י קריעה ומליחה ואין נוהגין כן. ומיהו בדיעבד שרי. ואם חלטו בחומץ או ברותחין מדינא דגמרא היה מותר לבשלו אח"כ אפילו עם בשר אחר. וכתב הרשב"א ובלבד שינקב ויוציא מזרקי דם שבתוכו שאין החלטה מועלת לדם המכונס בעין בתוך המזרקים. והגאונים כתבו שאין אנו בקיאים בחליטה הילכך אין להתירו בחליטה. אבל אם נעשה בדיעבד או אפילו נתבשל לבדו בקדרה שרי בדיעבד שפולטת ואינה בולעת אבל הקדרה אסורה. והרמב"ם אסרה אפילו בדיעבד אם בשלו ולא נהירא. ולצלותו פירש ר"י שמותר אפילו בלא חתיכה ומליחה שהאור שואב כל הדם. אבל בה"ג כתב שגם לצלי צריך חתיכה משום דם שבסמפונות ואם לא קרעו קודם צלייה יקרענו אח"כ, ולא חיישי' שמא נבלע דם הסמפונות בבשרו דכבולעו כך פולטו. וכתב בעל העיטור נוהגים בצרפת לנוקבו בסכין. ומנהגינו אין לנו אלא בנקיבת השפוד. וכבד העוף בלא שום חיתוך אלא על גבי גחלים, ויפה הוא לנוקבו בסכין לחומרא. אסור לצלותו עם בשר בשפוד אא"כ הכבד למטה אבל בדיעבד שצלאו והיה למעלה שרי וכתב רש"י בשפודין שלנו שצולין אצל האש אסור לכתחילה ולא שייך לחלק בין תותי בישראל בין עילוי בישראל שפעמים שמגביהים השפוד באותו צד שאצל האש ופעמים מגביהים צד הב' וכן דינו בענין מליחה שאסור למולחו לכתחילה ע"ג בשר אבל תחת הבשר מותר עבר ומלחו על גבי בשר מותר. ואם נמצא הכבד בעוף דינו כדין הלב בצלי מותר בקדרה צריך ששים כנגד הכבד:

בית יוסף יורה דעה סימן עג אות א (א) ד"ה הכבד יש

א (א) הכבד יש בו ריבוי דם לפיכך אין לו תקנה לבשלו על ידי מליחה וכו'. בפרק כל הבשר (קי): אמר ליה אביי לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מינייהו כבדא מה אתון ביה כי סליק אשכחיה לר' זריקא אמר ליה אנא שלקי לרבי אמי ואכל כי אתא לגביה אמר ליה למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי למיסר חבירתה אמר ליה מאי שנא דלמיסר נפשה לא קא מיבעיא לך דתנן אינה נאסרת למיסר חבירתה נמי לא תיבעי לך דתנן (תרומות פ"י מ"א) הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת ודילמא התם בכבדא דאיסורא ומשום שמנוניתא משום דמא מאי. ופירש רש"י כבדא מה אתון ביה נוהגים בו היתר לבשל בקדרה או אסור מפני שפולט דם ואף על פי שכולו דם אפילו הכי לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור: וכתב הרא"ש (סי' כז) מתוך פירוש רש"י משמע דלבשלו בקדרה אחר מליחה קאמר ומספקא ליה משום דיש בו ריבוי דם ושמא אין כח במלח להפליט כל הדם וכשהוא מבשלו חוזר

הדם ונבלע בתוכו ורבינו תם (תוס' ד"ה כבדא) פירש דלא מספקא ליה אם מותר לבשלו אחר מליחה דמילתא דפשיטא היא שמותר כמו שנהגו לבשל אחר צלייה דמליחה מפלטת כמו צלייה אלא כי קא מיבעיא ליה אי שרי לבשלו עם הבשר בלא מליחה דכוליה דם הוא ושרייה רחמנא. ובעיין לא איפשיטא ואמרינן בגמרא (קיא.) דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין. ופירש רש"י חלטי ליה מעיקרא. ונתבשל דמו בתוכו כדי שלא יפלוט עוד כשיבשלהו עם האחר ודמו המובלע בתוכו מותר כל זמן שלא יצא: חלטי ליה בחלא. צמתו בחומץ שהחומץ צומתו ושוב אינו פולט עולמית והדר מבשלי ליה עם בשר אחר. וכתב הר"ף (לט:): וסוגיא דשמעתא דאי חלטי ליה בחלא או ברותחין שרי אלא מיהו שדרו ממתבתא דהאיזנא לא בקיאין בחליטה וספק איסור לחומרא ולא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא ושלקי ליה בתר הכין אבל אי שלקי ליה [מעיקרא] אסור וכן המנהג בכל ישראל ע"כ וכתב הרא"ש (שם) מה שכתב הר"ף זה הלשון דלא שרי למיכל כבדא שליקא לא שבא לאסרו אם נעשה כך דמסתמא הלכה כמתניתין דתרומות וכו' יוחנן בן נורי דכבד אוסרת ואינה נאסרת ולא מפליג בין שלוקה למבושלת וכן רבי אמי שלקו ליה ואכל אלא אמנהגא דשדרו ממתבתא קאי ולא שרי לכתחלה למיעבד הכי: ואיתא תו בגמרא (שם) רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן אשכח ההוא כבדא דהוה בה סמפונא דבליעא דמא אמר להו אמאי עבדיתו הכי אמרו ליה אלא היכי נעביד אמר להו קרעו שתי וערב וחיתוכיה לתחת והני מילי כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא. ופירש רש"י אמאי עבדיתו הכי. אף על פי שדם הנבלע בו היתר הוא מיהו דם הכנוס בסמפונות דם הוא: וחיתוכיה לתחת. חיתוכו למטה כשיתנוהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ויצא. והתוס' (קיא. ד"ה וחיתוכיה) והרא"ש כתבו קרעו שתי וערב וחיתוכיה לתחת ולבשלו בקדרה אחר צלייה או אחר מליחה לפירוש רבינו תם דאי לאכלו צלי למה לי לחתוכיה ליה אי נפלט הדם שריק ונפיל ואי לא נפלט הוה ליה דם האיברים שלא פירש ואי משום סמפוני הכבד צריך קריעה אף לצלי דההוא דם הוי בכרת אף על פי שלא פירש דמעלמא אתא ונכנס לתוך הסמפונות אם כן בטחול נמי אי איכא סמפונות למה לא יצטרך קריעה ואי אין סמפונות בטחול אם כן מה בא להשמיענו אבל טחלא לא ובה"ג (סי' סה הלכות דם) כתב דהאי דמטוי כבדא בשילומא צריך לחתוכיה מאי טעמא דאזיל דמא ומכניס לסמפונות והיכא דלא קרעיה ליקרעיה לאחר בישוליה ומותר ויוצא הדם הכנוס בסמפונות ולא חיישינן לדם הסמפון שמא חזר ונבלע בכבד דהא אסיקנא בפרק כיצד צולין (עד.) כבולעו כך פולטו עכ"ל: והר"ן (לט: ד"ה גרסינן תו) כתב רוב המפרשים סוברים דהכי קאמר קורעו שתי וערב וחיתוכיה לתחת בשעת מליחה דאגב חתיכה ומליחה נפיק מיניה דמא שפיר מדקאמר אמאי עבדיתו הכי ולא אסר להו ש"מ דכבד גופיה שרי מדינא דגמרא אלא דדם שבסמפונות עצמן אף על פי שלא פירש הרי הוא ככנוס בכלי [ואסור] ומשום הכי אמר להו אמאי עבדיתו הכי דהא איכא למיחש דילמא אכיל לסמפונות דיליה דמליאן דמא ופירשו הראשונים דמעיקרא כי בעא מיניה כבדא מה אתון ביה הכי קאמר פשיטא לי דאי אפשר להתירו בלא מליחה אדרבה מספקא לי אי סגי במליחה או לא דדילמא מתוך שהכבד מרובה בדמים אין המלח מפליט כל דם שבתוכו ובעי קריעה ומליחה או דילמא מליחה לבדה מוציאתו מידי דמו כשאר בשר ודאמרינן למיסר חברתה נמי לא תיבעי לך דתנן הכבד אוסרת היינו טעמא משום דעל כרחך אפילו לאחר מליחה קאמר דאי לפני מליחה פשיטא דודאי אוסרת דמי גרע מבשר דעלמא שלא נמלח ודחינן דילמא התם בכבד דאיסורא ומשום שמנוניתא והכי קאמר כבדא דאיסורא אוסרת כבד חברתה משום שמנונית שהכבד בולעת שמנונית אפילו בשעה שהיא טרודה לפלוט ואינה נאסרת היינו לומר שאע"פ שאין פליטתה מונעתה [מלבלוע שמנונית] אעפ"כ היא מונעת אותה מלבלוע דם ולפיכך כבד דהיתרא שנתבשלה בפני עצמה בלא הבשר אינה נאסרת משום דם של עצמה דאידי דטרידא למיפלט לא בלעה ונמצאת למד לפי דבריהם שהבא לבשל לכתחלה צריך לחתכו שתי וערב ולמלחו יפה יפה וחיתוכיה לתחת מפני דם סמפונות שבו. לא קרעו ולא מלחו כלל ובשלו הכבד עצמו מותר דאידי דטריד למיפלט לא בלע ואם נתבשל עם הבשר אוסר בנותן טעם. חתכו ומלחו וחיתוכיה לתחת אי נמי חלטו בחומץ או ברותחין אינו אוסר כלל. ולצלי לפי דעתם ז"ל משמע דלא בעי חיתוך כלל זהו פסקן של דברים לפי שיטתם ז"ל אלא

דשדרו ממתיתבתא דלא בקיאין בחליטה : וכתב הרמב"ן ז"ל (מהדו' רייכמן חולין קי : ד"ה כבדא) דהני מיילי לכתחלה אבל בדיעבד היכא דקרעיה ומלחיה וחיתוכיה לתחת לא אסרינן לכבדא ולמאי דבשיל בהדיה שכיון שגזרת אחרונים היא אין מדקדקין בה להחמיר בדיעבד שהתורה חסה על ממונם של ישראל. ותמיהני לפי דבריהם נהי דלא בקיאין בחליטה בקריעה ומליחה ודאי בקיאין דהא אומצא דאסמיק (צג:) בחתיכה ומליחה שרי ולא מצינו שאסרוהו הגאונים ואף בכבד נמי לא שדרו ממתיתבתא אלא דלא בקיאין בחליטה ואם כן למה כתב הר"י דלא שרי למיכל כבדא שליכא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא לפיכך נ"ל דמעיקרא הכי קא מיבעיא ליה כבדא מה אתון ביה כלומר פשיטא לן דמליחה בכבד אינה מעלה ולא מורדת שמתוך שהוא מרובה בדמים אין המליחה מוציאתו מידי דמו משום הכי מיבעיא לן כיון דשרא לן כבדא אין דמו אוסר כלל ושרי אפילו לקדרה עם הבשר בלא מליחה או דילמא לא שריא לבשלה אלא בפני עצמה ובעינן למיפשטא מדתנן הכבד אוסרת ולא מצי למדחייה דילמא בשלא נמלחה דמליחה בכבד לא מעלה ולא מורדת ודחינן דילמא בכבד דאיסורא ומאי דאמר להו רבה בר רב הונא קרעוה שתי וערב וחיתוכיה לתחת היינו לצלי כמו שפירש רש"י ומשום דמא דסמפוני אבל לקדרה עם בשר לית ליה תקנתא בהכי אלא בחליטה דאע"ג דשרא לן כבדא לא שרא לן דם הפורש ממנו ולפיכך כתב הר"י דשדרו ממתיתבתא דהאידינא לא בקיאין בחליטה ולא שרי למיכל כבדא שליכא ואילו היה כשר בחתיכה ומליחה למה אסרוהו והלא הכל בקיאין בכך ואומצא דאסמיק נמי בחתיכה ומליחה שרי אלא ודאי כדאמרן ונמצאת למד לפי שיטה זו דאפילו קרעיה ומלחיה וחיתוכיה לתחת לא שרי לבשלו בקדרה עם בשר דקרעיה לא מהניא אלא לדם הסמפונות אבל לדם כבד עצמו לא ולצלי הוא דבעי קריעה שתי וערב וחיתוכיה לתחת בשעת צלייה ואם צלאו שלם ולא חתכו מסתברא דכולו מותר חוץ מן הסמפונות דכבולעו כך פולטו : ועדיין אין דעתי מתיישבת שלפי מה שכתבתי דהא דאמר קורעו שתי וערב וחיתוכיה לתחת לצלי הוא הוה ליה להר"י להביאה בהלכות ותמיהני עוד נהי דלא בקיאין בחליטה אפילו הכי כבדא שליכא באפי נפשיה למה יאסר והא אמר אביי דלמיסר נפשה לא קא מיבעי ליה שמא תאמר חומר הראשונים הוא והא ממתיתבתא לא שדרו אלא דלא בקיאין בחליטה אלא אם כן תרצה לומר דכיון דלא בקיאין בחליטה ואינו מותר לבשלה עם בשר אף לבשלה בפני עצמה אסורה וכל זה אינו במשמע במה שכתוב בהלכות ועוד שהרמב"ם כתב בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות (הל' ז - ח) כלשון הזה הכבד אם חתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחים עד שתתלבן הרי זו מותרת לבשל אותה אחר כך וכבר נהגו כל ישראל להבהבה על האור ואח"כ מבשלין אותה בין שבשלה לבדה בין שבשלה עם דבר אחר הכבד שבשלה ולא הבהבה על האור ולא חלטה בחומץ או ברותחין הרי הקדרה כולה אסורה והכבד וכל שנתבשל עמה ע"כ. והרי אתה רואה מפורש שהוא אוסר לבשל כבד בפני עצמו מן הדין ולא מן התקנה ולא החמירו הראשונים בכבד אלא שלא לסמוך בחליטתו אבל שלא לבשלו בפני עצמו מן הדין הוא אסור : ועיינתי בפירוש המשנה לרב ז"ל בתרומות (פ"י מי"א) על משנה זו דהכבד אוסרת ואינה נאסרת ולמדתי ממנו שהר"י והרמב"ם סוברים דכולה סוגיא אליבא דרבי יוחנן בן נורי איתמר דאיהו הוא דאמר התם הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת אבל רבנן פליגי עליה התם וסברי דכבד נאסרת ולפיכך לרבנן אין הכבד מותרת בבישול אפילו בפני עצמה אלא בחליטה ולדין דלא בקיאין בחליטה לית ליה תקנתא אלא בצלי ונראה גם כן שהם סוברים דהא דאמר להו קרעוה שתי וערב וחיתוכיה לתחת היינו בשעת מליחה ולהתירו לקדרה אליבא דרבי יוחנן בן נורי אבל לדין דלא קיימא לן כוותיה (דלא) [ולא] שריא אלא לצלי אינה צריכה קריעה שתי וערב דהא באומצא ביעי ומזרקי אמרינן לעיל (צג:) תלייה בשפודא מידב דייב אלמא לצלי לא בעי חתיכה כלל זה נ"ל בדרכם ז"ל. אבל פליאה דעתם ממני מה ראו לדחות דברי רבי יוחנן בן נורי כיון דרבי זריקא אמר אנא שלקית לרבי אמי ואכל ואביי נמי אהדר לרב ספרא למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי ורב נחמן נמי אמר אפילו בשלוקה גמורה שריא ורבה בר רב הונא נמי אמר קרעוה שתי וערב וחיתוכיה לתחת והיאך אפשר לדחות כל האמוראים הללו דמינייהו נמי עבדו בה עובדא אבל השיטה המחוררת אצלי היא אותה שפירשתי למעלה עכ"ל [הר"ן] : ולי נראה שהרמב"ם ז"ל סובר דהא דאמר להו רבה בר רב

הונא קרעוה וחיתוכיה לתחת לא לקדרה ולא לצלי הוא דלקדרה לא מהניא ליה חתיכה ולצליה לא צריך חתיכה כמו שיתבאר דנורא מישב שייב אפילו דם שבסמפונות כמו שנתבאר בסימן ס"ה (ק. ד"ה ומ"ש רבינו ומליחה) שהוא דעת רוב הפוסקים דלא אמרו שצריך לחתוך חוטין שיש בהם דם אלא לקדרה אבל לא לצלי אלא לחליטה קאמר וכן נראה ממה שכתב הכבד שחתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחים וכן פירש הרב המגיד ז"ל (שם) וטעמא משום שהחליטה אינה מועלת אלא להצמית דם שבכבד עצמו דליהוי כדס האיברים שלא פירש אבל לדם שבסמפונות דהוי ככנוס בכלי לא מהניא מידי ולפיכך צריך לחתוך הכבד כדי שיצא אותו הדם ומשמע ליה ז"ל דחתיכת שתי וערב לאו דוקא דהוא הדין דסגי בשתי בלא ערב או בערב בלא שתי דבאיזה מהם יוצא כל דם שבסמפונות אלא דבעי למימר שהחתך יהיה בכל האורך או בכל הרוחב כעין חתך דשתי וערב שהוא מעבר לעבר שאם אין החתך בענין זה ישארו קצת סמפונות בלא חתך ומפני כך כתב סתם הדבר אם חתכה ולא כתב אם חתכה שתי וערב ולא הוצרך להזכיר שיהא החתך בכל האורך או בכל הרוחב דכיון דאין צריך לחתכה אלא מפני דם שבסמפונות ממילא משמע שצריך שיהיה על פני כל האורך או כל הרוחב שאל"כ איכא למיחש שישארו קצת סמפונות ומטעם זה לא הוצרך לכתוב שיהיה חיתוכיה לתחת שמאחר שאין צריך לחתכה אלא מפני דם הכנוס בסמפונות פשיטא שבעת חיתוכה ישים החתך לצד מטה עד שיזוב הדם דאל"כ מה הועיל בחיתוכו ולקדרה ס"ל דלא קיי"ל כרבי יוחנן בן נורי אלא כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דאמר שלוקה אוסרת ונאסרת וכדאמרינן בגמרא (קיא.) וטעמא משום דמשמע ליה ז"ל דנהי דאביי כי איבעיא ליה [כבדא] מה אתון ביה היינו לומר אי סגי ליה לקדרה בקריעה ומליחה או לא מכל מקום בהא דא"ר זריקא אנא שלקי לרבי אמי ואכל איכא לספוקי דילמא ע"י חליטה קאמר ורב ספרא הוא דלא דק במילתא כדאשכחן דבמאי דאהדר א"ל דאנא וינאי בריה דרבי אמי איקלען לבי יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי קריבו לן קניא בקופיה ואכלנא למאי דאתקיף רב אשי דילמא פי קנה חוץ לקדרה הוה אי נמי מיחלט הוה חלטי ליה מעיקרא כדאיתא בגמרא על כרחך רב ספרא לא דק במילתא או מספקא לן דילמא לא דק במילתא וכיון שכן ליכא למיפשט מדרב ספרא מידי וכיון דאשכחן דרב הונא ורב נחמן חלטי להו משמע דלא מהניא ביה קריעה ומליחה לקדרה כלל דכל שלא חלטו ואפילו בשלו לבדו אסור כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דאמר שלוקה אוסרת ונאסרת לפי שאחר שגמרה פליטתה חוזרת ובולעת והא דאמר בגמרא רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן אייתו ליה כבדא שליקא ולא אכל חלוט הוה ורב נחמן לטעמיה דחלטי ליה ואכל ורב בר שבא סבר דלא מהניא ביה חליטה משום דמרובה בדמים הוא ותרואייהו סברי דהלכה כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דהא כבדא שליקא לחודיה משמע ואפילו הכי אסר ליה רב בר שבא ורב נחמן נמי לא שרייה אלא משום דחלוט הוה אבל אם לא היה חלוט הוה אסר ליה משום דס"ל כבד אוסרת ונאסרת: והא דקאמר בגמרא כתנאי רבי אליעזר אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר מתובלת אוסרת ונאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת לא ארב נחמן ורב בר שבא קאי כמו שפירשו המפרשים דלדידיה תרואייהו סבירי להו כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אלא אאביי ורב הונא ורב נחמן קאי דאביי שרי כבדא שליקא לחודיה ואפילו עם בשרא שרי לכבדא גופיה ולא איבעי ליה אלא בבישרא דאישליק עם כבדא אי איתסר אי לא דפשיטא ליה דכבד אינה נאסרת ומספקא ליה אי אוסרת משום דמא דנפיק מיניה או לא דכיון דכוליה דמא ורחמנא שרייה איכא למימר דאפילו דמא דפריש מיניה שרי ורב הונא ורב נחמן דהוה חלטי ליה אפילו לבשולי בלחודיה על כרחך סברי כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה דאמר שלוקה אוסרת ונאסרת כלומר דאם בשלה עם דברים אחרים אוסרתן והיא עצמה נאסרת בין שבשלה עם דברים אחרים בין שבשלה בפני עצמה משום דבתר דגמרה לפלוט הדרא ובלעה מדם שפלטה ואביי הא קאמר דסבר כמאן דאמר אינה נאסרת אלא במאי דאמר אוסרת מספקא ליה אי דוקא בכבדא דאיסורא אבל לא בכבדא דהיתרא או דילמא אפילו בכבדא דהיתרא קאמר דאוסרת והשתא כיון דרב הונא ורב נחמן חלטי ליה כוותייהו קיימא לן ולא כאביי דמספקא ליה דלא שבקינן מאי דפשיטא להו לרב הונא ורב נחמן משום מאי דמספקא ליה לאביי ועוד דהוי ליה חד לגבי תרי ומהאי

טעמא נמי לא קיימא לן כרב בר שבא דאסר ליה בחליטה דהוי ליה חד לגבי תרי הילכך נקטינן דכבד לקדרה אסור ואם בשלו עם בשר אחר אוסר אלא אם כן חלטו אבל מליחה לא מהניא ביה מידי ולצלייה לא צריך קריעה דנורא מישיב שייב דלחליטה הוא דאמרינן בגמרא דבעי קריעה כדפרישית: ובזה נתיישבו דברי הרמב"ם ז"ל שאסור לבשל כבד בפני עצמו מן הדין דכרב הונא ורב נחמן קיי"ל דס"ל דאסור לבשל כבד אפילו בפני עצמו אלא ע"י חליטה וכן נראה שהוא דעת הרי"ף שכתב וסוגיא דשמעתא דאי חלטי ליה בחלא או ברותחין שרי דמשמע דאי לא חלטי ליה אסור בכל גוונא ואפילו לבשלו בפני עצמו ובאו הגאונים ותיקנו דלא מהני חליטה ואתי שפיר נמי שהרי"ף והרמב"ם לא הזכירו דצלייה בעי קריעה שתי וערב וחיתוכיה לתחת דלאו לענין צלייה איתמר אלא לענין חליטה והרמב"ם כבר הזכיר חתיכה גבי חליטה וכמו שכתבתי והרי"ף שלא הזכירו איכא למימר שסמך על מה שכתב בפרק גיד הנשה (לא):

גבי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה שפיר דמי דאלמא חתיכה בעי להוציא דם שבו וכל שכן בכבד שהדם כנוס בסמפונות דהוי ככנוס בכלי ופשיטא דצריך להוציאו: ואחר כל הדברים האלה נבוא לבאר דברי רבינו מ"ש הכבד יש בו ריבוי דם לפיכך אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה זהו ע"פ מ"ש הרא"ש (סי' כז) דמשמע מתוך פירוש רש"י דכי בעי כבדא מה אתון ביה לבשלו בקדרה אחר מליחה קאמר ומספקא ליה משום דיש בו ריבוי דם שמא אין כח במלח להפליטו וכיון דשדרו ממתבתא דלא בקיאין בחליטה לא שרינן ליה לבשוליה כלל. ואם תאמר הא תינח דאסור לבשלו עם דברים אחרים כיון דאביי מספקא ליה אי אוסרת או לא ואפילו על ידי חליטה אסרינן משום תקנת הגאונים אבל לבשלו בפני עצמו דפשיטא ליה לאביי אמאי אסרינן ליה יש לומר דחיישינן משום הקדרה עצמה שהיתה נאסרת ואפילו משום כבד עצמו איכא מ"ד שלוקה נאסרת ואין אנו בקיאים מה הוא שליקה ומה הוא ביטול כ"כ בהגהות מיימוניות (ד"ק פ"ו ה"ז) וקשה לי דכיון שהגאונים ז"ל לא אסרו בחליטה אלא משום דלא בקיאין בה מה ענין זה לחששא דקדרה או לאין אנו בקיאין מהו שליקה ומהו ביטול ואם נאמר שהיתה זו תקנת אחרים זו לא שמענו לפיכך נ"ל דמשום דרוב פעמים אין הכבד מתבשל לבדו אלא עם דברים אחרים כשבאו הגאונים לגזור על החליטה לא ראו להניח מקום לבשל כבד לבדו שחשו שמא יבואו לבשלו עם דברים אחרים כמו שהוא מנהג בני אדם ונמצאת תקנתם נעקרת ולכן גזרו סתם שלא לבשלו אלא ע"י צלייה תחלה:

ומ"ש עוד רבינו אלא אם כן קרעו שתי וערב והניח חיתוכו למטה וצולוהו. הוא גם כן על פי פירוש רש"י בההוא דאמר להו רבה בר רב הונא קרעו שתי וערב וחיתוכיה לתחת דלצלייה קאמר:

ומ"ש ורבינו תם התיר לבשלו ע"י קריעה ומליחה. כבר כתבתי דעתו בשם התוס' והרא"ש ז"ל:

ומה שכתב ואין נוהגין כן. לכאורה משמע מדבריו שר"ל שהטעם שאין נוהגין כן הוא משום דלא ס"ל כרבינו תם בפירושא דשמעתא שאילו היו סוברים כמותו נהי דגזרו הגאונים בחליטה היינו משום דלא בקיאין בה אבל בקריעה ומליחה דבקיאינן ביה שפיר אמאי לא נהגו היתר אלא ודאי טעמא משום דלא ס"ל כרבינו תם דשרי ע"י קריעה ומליחה אבל אין מתיישב לפי זה מ"ש ומיהו בדיעבד שרי דכיון דלא נהגו כן משום דלא ס"ל כרבינו תם היאך כתב דבדיעבד שרי ומתוך מה שאכתוב בסמוך בשם הרשב"א נראה לפרש דהכי קאמר אף על פי שהדעת נוטה לסברת רבינו תם מכל מקום לא נהגו כן כדי לחוש לדברי האוסרים ומאחר שלא נהגו כן מן הדין אלא משום חששא בעלמא לדברי האוסרים בדיעבד מיהא לא מחמרינן ביה:

ומ"ש ומיהו בדיעבד שרי. כבר כתבתי כן בשם הרמב"ן ז"ל וכן פסק הרשב"א ז"ל (תוה"ק ב"ג ש"ג עד: , ארוך עח):

ולטעמייהו אזלי דס"ל כפירוש רבינו תם דבקריעה ומליחה וחיתוכיה לתחת שרי לבשלו אלא שלא נהגו כן לחוש לדברי האוסרים והיינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד מיהא שרי בין הוא בין בשר המתבשל עמו דכיון שקרעו שתי וערב ומלחו וחיתוכיה לתחת שוב אין נפלט ממנו דם שיאסור את המתבשל עמו בדיעבד וז"ל הרשב"א בתורת הבית (שם) הכבד מרובה בדמים הוא ולפיכך אסור לבשלו בקדרה אף על פי שמלחו אלא קורעו שתי וערב ומלחו וחיתוכו למטה כדי שיזוב דמו היטב ויש מן הגאונים ז"ל שאסרוהו לקדרה עד שיחתכנו ויצלנו וראוי לחוש לדבריהם לכתחלה אבל

אם קרעו שתי וערב וחיתוכו למטה ומלחו ובשלו עם בשר אף על פי שלא צלאו מותר שזה שהצריכוהו צלייה חששת האחרונים היא שמא לא יחתכנו יפה או לא ישים חיתוכו למטה ובחששת האחרונים כזו אין מדקדקין בה להחמיר בדיעבד אלא להקל שהתורה חסה על ממונן של ישראל וכן הורו רבותי עכ"ל. ומתוך דבריו אלה נתיישבה תמיהת הר"ן (לט: ד"ה גרסי' תו) והרב המגיד (פ"ו ה"ז) על שיטת הראשונים למה אסרו הכבד בקריעה ומליחה ומיהו לדברי המפרשים דכי בעי כבדא מה אתון ביה לבשלו בקדרה אחר מליחה בעי וההיא דאמר ליה קריעה ומליחה וחיתוכיה לתחת לא לענין קדרה היא דהא ספוקי מספקא לן ולחומרא וכמ"ש רבינו בתחלה שאין לו תקנה לבשלו אלא אם כן צולחו תחלה נראה דבדיעבד נמי אסור בשר המתבשל עמו כל שאין בו ששים כנגדו:

בית יוסף יורה דעה סימן עג אות א (ב), ה (ב) ד"ה כתב עוד

א (ב), ה (ב) כתב עוד שם המרדכי בשם ראבי"ה דאם צלו הכבד ולא הדיחו ונתנו בקדרה אין לחוש דנורא מישב שייב ואף על גב דנראה לכלוך דם מוחל בעלמא הוא עכ"ל נראה מכאן דלכתחלה צריך להדיחו אחר צלייתו כשרוצים לבשלו ומצאתי כתוב (תשו' מהרי"ל סי' קכו) שהטעם מפני המלח הנדבק בו ויש גם כן למיחש משום מראית העין שיתאדם הבשר וכן בשר שנמלח בשפוד ורוצים לבשלו גם כן צריך להדיחו מטעם זה ויתבאר זה בסימן ע"ו:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מליחה סימן עג סעיף א

הכבד, יש בו ריבוי דם. לפיכך לכתחלה אין לו תקנה לבשלו ע"י מליחה, אלא קורעו שתי וערב ומניח חיתוכו למטה, וצולחו (שיהא ראוי לאכילה) (או"ה נתיב ט"ו), ואחר כך יכול לבשלו. הגה: ואם מנקבה הרבה פעמים בסכין הוי כקריעת שתי וערב (ארוך). וכן אם נטל משם המרה וחתיכת בשר מן הכבד, דאפשר לדם לזוב משם (הגהת ש"ד). ומ"מ אם לא עשה כן נוטל הסמפונות לאחר צלייה, ומבשלה (ארוך). וכל זה בכבד שלימה, אבל כשהיא חתוכה אין צריך כלום (ר' ירוחם בתא"ו). וכשבא לבשלה אחר הצלייה, ידיחנה תחלה אחר הצלייה, קודם הבישול (דקדוק ב"י ממרדכי פכ"ה ובארוך). מיהו אם לא הדיחה ובשלה כך, מותר (ראבי"ה ואו"ה שם). ובדיעבד מותר אם נתבשל לבדו בקדירה (בלא צלייה), אבל הקדירה אסורה, שפולטת ואינה בולעת. ויש מי שאוסר. הגה: וכן נוהגין לאסור הכל (הגהת סמ"ק ומהרא"י בהגהת ש"ד), אפילו נמלחה הכבד קודם בשולה (דעת רש"י לאפוקי ר"ת).

פתחי תשובה על שולחן ערוך יורה דעה הלכות מליחה סימן עג סעיף א

(א) וצולחו. ע"י בשו"ת הר הכרמל חיו"ד סימן י"ד באמצע התשובה שכתב דנוהגין היתר לצלות כבד בתוך התנור האופה בשעה שבוער רחוק מהאש ואין חוששין לא משום שנתבשל הכבד בדם הזב תחתיו ולא להכשיר מקום זה בתנור והכל מטעם לפי שהאש שואבו ואין מניחו להבליע ומכלהו ומייבשו עכ"ל ולע"ד היתר זה קלוש מאד. ומכלהו ומייבשו לא שייך אלא בדבר מועט כגון טיפה כמ"ש לקמן סימן צ"ב סעיף ו' והכא עיינו ראות שפולט דם הרבה בב"א. שוב ראיתי בצל"ח בפסחים ר"פ כיצד צולין שכתב שכמה פעמים בא לידו שאלה הנ"ל ואסר וכתב ג"כ הטעם כי אין מקום לדם לזוב ודמו כפולטו אח"כ נבלע בתוכו כו' וכתב עוד שנלמד מדין האסכלא שם שגם בדבר שהוחם באור טבעו להוציא דם וא"כ אם הסיק התנור וגרף כל הגחלים ותלה באויר התנור הכבד או בשר לצלות באופן שאינו נוגע למטה בחרסו של תנור שפיר מקרי צלי ושרי ושוב פקפק גם ע"ז וע"י בט"ז לעיל סימן ס"ה שכתב דמותר לצלות כבד על הנייר והביא ראייה מדמותר לצלות המוח בקרמו על האש וע"י (בשו"ת תשובה מאהבה ח' א' סימן פ"ד) ובתשובת הגאון בעל נו"ב ז"ל שם שהשיגו על הט"ז גם בספר בינת אדם שער או"ה סימן מ"א פסק לאסור אף בדיעבד ע"ש:

(ב) נוטל הסמפונות. ע"י (בתשובות נו"ב תניינא ח' יו"ד סימן מ"ם):

ב. אם חלטו בחומץ או ברותחין ובדיעבד מותר.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ו הלכה ז

הכבד אם חתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחין עד שתתלבן הרי זו מותרת לבשל אותה אחר כן, וכבר נהגו כל ישראל להבהבה על האור ואחר כך מבשלין אותה בין שבשלה לבדה בין שבשלה עם בשר אחר, וכן מנהג פשוט שאין מבשלין המוח של ראש ולא קולין אותו עד שמהבהבין אותו באור.

בית יוסף יורה דעה סימן עג אות ב ד"ה ומ"ש ואם

ב ומ"ש ואם חלטו בחומץ או ברותחין מדינא דגמרא היה מותר לבשלו אח"כ אפילו עם בשר אחר. כבר כתבתי דרב הונא ורב נחמן חלטי להו ואכלי ומשמע דלבשלו עם בשר נמי מהניא דהא אהא דאמר רב זריקא (חולין קיא.) קריבו לן קניא בקופיה ואכלנא אתקיף רב אשי דילמא מיחלט הו חלטי ליה וקופיה היינו כל המחובר עמו דהיינו לב וריאה [וכבד]:

ומ"ש בשם הרשב"א ובלבד שינקר ויוציא מזרקי הדם וכו'. כ"כ בחידושי (שם ד"ה הא דאמרינן דילמא) בשם הראב"ד ז"ל (תמים דעים סי' כ) וכן פסק בתורת הבית (ארוך שם עז):

ומ"ש והגאונים כתבו שאין אנו בקיאים בחליטה הילכך אין להתירו בחליטה. כבר נתבאר. ובאמת שיש לתמוה מה בקיאות יש בחליטה עד שאמרו שאין אנו בקיאים בה ובשלמא בחליטת רותחין איכא למיגזר שמא לא יהיו רותחין יפה יפה אבל בחליטת חומץ ליכא למיחש שמא יבואו לחלוט בחומץ שאינו חזק דאע"פ שאינו חזק הוי שפיר חליטה כדאיתא בפרק כיצד צולין (פסחים עד): ושמא י"ל שמאחר ששתי החליטות היו מתירות הכבד כיון שבאו לגזור באחת מהן לא ראו לחלוק בגזירתן ולפיכך גזרו שלא יחלטו ולא חילקו בין חליטת חומץ לחליטת רותחין ולפי זה אפשר דבשאר בשר לא גזרו על חליטתו בחומץ דהא בכבד לא נחתי למיגזר בחליטת חומץ אלא משום דהו בעו למגזר בחליטת רותחין אבל בבשר שלא הוזכר בה חליטה אלא בחומץ לא גזרו בו כלל ונראה שזהו דעת הפוסקים שכתבו דבשר שחלטו בחומץ שרי כמו שנתבאר בסימן ס"ז (קו): ובכבד כתבו דלא משתרי בחליטה כלל אלא שרבינו ירוחם (נט"ו אות כה קלד): כתב גבי חליטת בשר בשם רב עמרם (תשו' הגאונים מהדו' אסף עמ' 44) שאין לחלוט בזמן הזה כי אין אנו בקיאים בחליטה: ומ"ש אבל אם נעשה בדיעבד שרי. כן כתב הרשב"א בתורת הבית (קצר עה., ארוך עח): וטעמא משום דכיון דמדינא שרי לכתחלה כשגזרו בו הגאונים לא גזרו אלא לכתחלה אבל לא בדיעבד וכמו שכתבתי בשמו בסמוך (ק"ט: ד"ה ומ"ש ר"ת) ובשם הרמב"ן ז"ל בבשלו ע"י קריעה שתי וערב ומליחה וחיתוכיה לתחת וכבר כתבתי שכן דעת הרא"ש שכתב שמה שאמר הרי"ף דלא שרי למיכל כבדא שליקא לא שבא לאסרו אם נעשה כך אלא אמנהגא דשדרו ממתבתא קאי ולא שרי לכתחילה למיעבד הכי אבל אין דעת הרמב"ם כן כמו שנתבאר לעיל:

ומ"ש או אפילו נתבשל לבדו בקדרה שרי בדיעבד. לא במלחו מיירי דעדיפא מינה כתב בסמוך דאפילו נתבשל עם בשר אחר שרי הכל בדיעבד אלא בלא מלחו איירי דכל כה"ג כל שנתבשל עמו אסור וקמ"ל דהוא עצמו אינו נאסר ובזה אין חילוק בין נתבשל בפני עצמו לנתבשל עם בשר אחר אלא דמשום דנחית לאגמורי לן היתרא לא נקטה בבשלו עם בשר אחר דהוה צריך לומר הוא מותר והבשר אסור וטעמא דהיתרא דכבד הוא משום דאמר אביי למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי דודאי שרי וכדקתני דכבד אינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת ולא מיבעיא לפירוש רבינו תם שפירש דהא דקאמר מה אתון ביה לבשלו בלא מליחה קאמר אלא אפילו לדברי המפרשים דבמליחה קאמר כיון דסברי דקיי"ל כמאן דאמר אינה נאסרת מפני שאינה בולעת אפילו לא נמלח נמי שרי בדיעבד שכן דעת הרא"ש דהלכה כמאן דאמר כבד אינה נאסרת וכן דעת הרשב"א שכתב בתורת הבית (קצר שם) שלקו את הכבד בקדרה בפני עצמו בלא מליחה ובלא חליטה יראה לי שהוא מותר שהכבד אוסרת ואינה נאסרת פולטת היא ואינה בולעת ואפילו בתוך הקדרה לפי שפליטתה

מרובה ומונעתה מבלוע ואפילו נתבשלה הרבה ומה ששלחו מן הישיבות שאינו מותר לאכול כבד שלוק אלא אם כן צלאוהו תחלה יראה לי שלא אמרו אלא לכתחלה אבל אם עבר ושלקו מותר אף על פי שראיתי לאחד מגדולי המחברים שאסר הכבד וכל מה שנתבשל עמו אם לא הבהב אותה באור תחלה או שחלטה בחומץ או ברותחין ואין דברים אלו מחוורים בעיני ע"כ: ובחידושו (קיא. ד"ה כתנאי) כתב נראה דהלכה כת"ק דשרי בשלוקה מדרבי אמי דשלקי ליה ורב נחמן דשליק ויהיב ליה לרב בר שבא וכל הני דלעיל דאכלי ליה שליכא ואביי נמי דאמר למיסר נפשיה לא קא מיבעיא לי דמשמע דכולהו ס"ל כת"ק ואפילו בלא מליחה לא אסרה נפשה דפולטת היא ואינה בולעת והא דחלטי ליה לרב הונא ורב נחמן לבשולי בהדי בשר אבל לבשולי באפי נפשיה לא חלטי ליה כלל וכזה מצאתי בדברי רבותינו הצרפתיים ז"ל והא דשדרו ממתיתבא דלא שרי למיכל כבדא שליכא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא דילמא לכתחלה קא אמרי אבל בדיעבד שרי דהא אינה בולעת ותדע נמי דהא רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר בריה דרב נחמן ואייתיא קמיה סמפונא דכבדא דהוה מלי דמא ומשמע דלא אסרה להו דהכי משמע לישנא דאמר להו אמאי עבדיתו הכי דאלמא מכאן ולהבא הוא דמילף להו אבל האי דאייתי ליה לא אסר ליה דהוה ליה למימר אסרה עליהו כן נ"ל אף על פי שראיתי להרמב"ם ז"ל (מאכ"א פ"ו ה"ח) שכתב הכבד שבשלה ולא הבהבה באור ולא חלטה בחומץ או ברותחין הרי הקדרה כולה אסורה הכבד וכל שנתבשל עמו ע"כ ולא ידעתי טעם לאיסור הכבד אלא אם כן הוא גזרת אחרונים עכ"ל. ואני כבר כתבתי לעיל טעמו של הרמב"ם ז"ל וכתב הרב המגיד מ"ש רבינו שאם לא הוכשר לפי דין התלמוד שאוסרת ונאסרת פשוט הוא שאינה אוסרת ביותר מששים לא יהא חמור מדם עצמו ואם יש ששים ודאי שכל השאר מותר: כתוב בארחות חיים (הלי איסורי מאכלות אות צה ד"ה הכבד) אפשר שדעת הרמב"ם שלא אסור הכל אם נמלח הכל שיעור מליחה קודם שנתבשל אבל בלתי מליחה נאסר הכל אפילו ביותר מששים לפי שאי אפשר לעמוד על פליטת הכבד שאולי פולט יותר משיעור גופו הרבה עכ"ל וזה דבר שאין לו שחר והשכל והמוחש מכחישים אותו: כבר כתבתי לעיל (ד"ה והא דקאמר) דאיתא בגמרא כתנאי רבי אליעזר אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת שפולטת ואינה בולעת ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר מתובלת אוסרת ונאסרת [שלוקה אוסרת ונאסרת]. ופירש רש"י מתובלת, מפני שהתבלין מרכיין אותה. וכתב הר"ן (לט: ד"ה וגרסי' בגמ') דהכי קאמר ליה ר' ישמעאל לת"ק כשם שמתובלת אוסרת ונאסרת דבהא ודאי את גופך מודה בזה כך שלוקה אוסרת ונאסרת ומשום הכי פלגינהו ר' ישמעאל בתרתי ומשמע דקיי"ל דשלוקה אינה נאסרת ומיהו במתובלת לכולי עלמא נאסרת וכדכתיבנא עכ"ל וכ"כ הרשב"א בחידושו (קיא. ד"ה כתנאי) ויש לתמוה למה לא פסק בתורת הבית דמתובלת נאסרת ושמא י"ל משום דאיכא דגריס שלוקה אוסרת ואינה נאסרת ולפי אותה גירסא ע"כ תנאי היא היינו במתובלת וכיון דפלוגתא היא ולא בריר ליה הלכה כדברי מי לא רצה לפסוק בה ואף על פי שהוא כתב בחידושו שגירסא זו אינה נכונה מכל מקום מידי ספיקא לא נפקא וכיון דדם שבשלו אינו עובר עליו לא רצה לפסקה לחומרא. ועוד י"ל דכיון דלא פירש דת"ק מודה במתובלת אלא משום דפלגינהו ר' ישמעאל בתרתי אין זה כדאי לפסוק הלכה כן דהא איכא למימר דת"ק פליג במתובלת נמי והא דפלגינהו ר' ישמעאל בתרתי משום דהכי שמעינהו וגרסינהו:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מליחה סימן עג סעיף ב

אם חלטו בחומץ או ברותחין ונקב והוציא מזרקי הדם שבתוכו, מן הדין מותר לבשלו, אלא שהגאונים אסרו לעשות כן, ובדיעבד מותר.

ג. הטחול, דינו כשאר בשר וצריך מליחה

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ו הלכה ט

הטחול מותר לבשלו אפילו עם הבשר שאינו דם אלא בשר הדומה לדם, השובר מפרקת בהמה קודם שתצא נפשה הרי הדם נבלע באברים ואסור לאכול ממנה בשר חי ואפילו חלטו, אלא כיצד יעשה יחתוך החתיכה וימלח יפה יפה ואחר כך יבשל או יצלה, וכבר ביארנו שהשוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם שהן מותרין.

בית יוסף יורה דעה סימן עד

הטחול אף על פי שיש בו מראה אדמומית וכו'. בפרק כל הבשר (קיא.) אהא דאמר ליה רבה בר רב הונא לדבי רבה בר רב נחמן קרעוה שתי וערב וחיתוכיה לתחת והני מילי כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא כי הא דשמואל עבדי ליה תבשילא דטחלא ביומא דעביד מילתא. כתב האגור (סי' אלף רמה) בשם הרוקח הכליות אסור לבשלם בקדרה משום (משלי א ז) אל תטוש תורת אמך עכ"ל ואנו נהגנו היתר לבשלם ולא שמענו פוצה פה:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מליחה סימן עד סעיף א

הטחול, אף על פי שיש בו מראה אדמומית ונראה כרבוי דם, דינו כשאר בשר [וצריך מליחה]. הגה: י"א שנהגו שלא לבשל הכליות או ביצי זכר, אפילו לאחר שניקר אותן, משום דאית בהו רוב דם. ובדיעבד אין לחוש (אגור וארוך כלל א' בשם רוקח), ומותר למלוח כל אלו עם שאר בשר אף על פי שיש בהם רוב דם, ובלבד שיסירו הקרומים והחלב מהם.